

Predicarea narativă ca instrument pentru încântarea auditoriului

Botond Koppándi

Este un fenomen natural ca, din când în când, arta predicării să treacă prin schimbări majore și astfel omiletica, știința care se ocupă de alcătuirea și expunerea predicilor, suferă și ea transformări semnificative. De obicei, schimbarea este precedată de o anumită criză, iar ieșirea din aceasta aduce cu sine schimbarea. Această schimbare este un proces care începe atunci când predicatorii au sentimentul că tot ce a funcționat bine până atunci începe să nu mai funcționeze. În cazul predicării, acest lucru poate fi o problemă a stilului, a formei, a rezultatelor exegezei clasice sau de multe ori chiar și a ilustrațiilor folosite. Este o senzație teribilă pentru predicatorii practicanți să constate că metodele testate și ani de zile funcționale par să fie învechite, iar tipurile de predicări care păreau altădată eficiente sunt acum întâmpinate cu priviri plictisite și puterea lor de motivare de odinioară pare să fi dispărut. În astfel de momente, pastorii și specialiștii în omiletică încep să caute idei noi și inovatoare, pentru a putea predica cu succes Cuvântul lui Dumnezeu.

În bisericile protestante mainstream americane (bisericele metodiste, episcopale, lutherane, prezbiteriene, etc.) această perioadă a fost numită „turnura narativă”. Părea că acesta ar fi fost răspunsul adecvat la multele probleme din predicarea americană care – s-a spus – a intrat în criză în anii '60 și '70. În anii '70, membrii Academiei de Omiletică (Academy of Homiletics)² și pastorii dornici de

¹ Zoltán Literáty scrie astfel despre acest subiect: „Procesul care a avut loc în anii '70 este astăzi cunoscut sub numele de «turnura narativă». Acesta implică faptul că narativa este o categorie mult mai generală decât analiza basmelor și a poveștilor. În comparație cu analiza structurală a textelor, aceasta poate fi găsită și în alte discipline. Este caracteristic mai ales științelor sociale (istorie, filozofie, sociologie, științe politice, psihologie și recent și teologie), deoarece natura lor specifică implică o narativitate proprie. Acest lucru înseamnă că există aspecte similare în ceea ce privește subiectul și strategia lor discursivă în diferite domenii științifice.” Vezi Zoltán Literáty, Mit jelent a narratív igehirdetés? (Ce înseamnă predica narativă?). In: *Collegium Doctorum* 6 (2010), 199 (198–214).

² Academia de Omiletică a fost fondată în 1965 cu scopul de a fi o asociație profesională pentru specialiștii, predicatorii și teologii care se ocupă de omiletică, pentru a discuta cele mai actuale probleme ale predicii în conferințe și publicații. Este o instituție activă și în prezent. Mai multe informații despre activitatea

schimbare așteptau cu nerăbdare apariția unei metodologii sau cel puțin a unei cărți care să ofere îndrumări cu privire la cum ar putea fi reînnoită predicarea. Autorii care s-au angajat să scrie această îndrumare erau cei doi tineri teologi lutherani cu o carieră promițătoare: Charles L. Rice, profesor la Universitatea Drew, și Morris J. Niedenthal, profesor la Seminarul Teologic Lutheran din Chicago, coordonați de Edmund Steimle, un mentor respectat de la Seminarul Teologic din New York. Dar, așa cum se întâmplă uneori în lumea academică, din cauza întâzierii editurii, cartea a fost publicată abia în 1980,³ iar când a apărut, ideile vizionare și proaspete din ea păreau ele însăși deja depășite și învechite. Cu toate acestea, cartea intitulată *Preaching the Story* conține câteva idei foarte bune despre forma și conținutul predicării, care sunt relevante încă și astăzi:

Ne străduim să identificăm o imagine formativă care să ilustreze în ce constă predicarea și să îndrume oamenii să o abordeze. Întrebarea cheie este dacă există o reprezentare care să fie adecvată pentru a ghida modul în care forma, conținutul și stilul predicării pot fi modelate. Dacă ar trebui să rezumăm predicarea într-un singur cuvânt sau să găsim o imagine care să descrie ce este predicarea și cum poate fi îmbunătățită, care ar fi acel cuvânt sau acea imagine? [...] Să ne uităm doar la povestitori [...]. Dacă ar trebui să descriem credința și viața creștină, cu greu am găsi cuvinte mai potrivite decât ascultarea, povestirea și trăirea profundă a evenimentelor. Iar dacă am fi solicitați să oferim o definiție succintă, nu am putea formula mai bine decât că predicarea este o poveste împărtășită.⁴

Autorii lucrării *Preaching The Story* au încercat să arate că predicarea „se leagă organic de povestirile și narativele Scripturii, precum și de pastor, de comunitate, de liturghie și de cultură”.⁵ Cartea susține că însăși Biblia este o poveste narativă continuă și transgenerațională. Autorii afirmă că „rolul predicatorului este de a «uni» narativa biblică cu narativa comunității, cu propria sa poveste personală și cu istoria lumii până în prezent”.⁶ Pentru aceasta, este esențial principiul exegetic

sa pot fi găsite la adresa: *The Academy of Homiletics*, <http://www.homiletics.org/> (accesat: 26 martie 2023).

³ Edmund A. Steimle – Morris J. Niedenthal – Charles L. Rice, *Preaching the Story*. Philadelphia: Fortress Press, 1980.

⁴ Steimle – Niedenthal – Rice, *Preaching*, 12–13.

⁵ O. Wesley Allen Jr., *The Pillars of the New Homiletic*. In: Idem (ed.), *The Renewed Homiletic*. Minneapolis: Fortress Press, 2010, 10.

⁶ Allen, *Pillars*, 10.

și omiletic conform căruia orice narațiune sau povestire este o interpretare a unei alte narațiuni sau povestiri. În acest sens, ei afirmă că predicarea este de fapt un act de povestire care este mult mai mult decât o simplă prezentare de ilustrații amuzante puse laolaltă. Ani mai târziu, unul dintre autorii cărții, Charles L. Rice, a reflectat astfel asupra acestor idei:

A povesti este o activitate periculoasă, deoarece aceasta poate fi ușor degradată într-o simplă distracție. O poveste bună preia controlul. Așa cum, desigur, avem această așteptare de la o poveste bună, ne place să fim seduși de ea. Dar dacă nu suntem atenți, o poveste captivantă poate eclipsa narațiunile biblice, iar o ilustrație mult prea „zgomotoasă” poate deveni un substitut pentru adevăratele povestiri, de care avem nevoie deși câteodată par că le-am spus parcă prea des.⁷

Rice a continuat ideea astfel:

Dar Iisus, ca predicator, ne avertizează asupra necesității de a spune o poveste și ne și arată cum să o spunem bine. Avem încă mare nevoie de o povestire adevărată despre viața umană care să arate cum este Dumnezeu cu noi și care să folosească imaginația umană pentru a cunoaște adevărul. Văd că multe dintre problemele bisericii și multe rupturi s-au datorat lipsei de imaginație, când am fost slabi în deciziile morale, în interpretarea biblică, în cercetarea teologică, dar și în predicile noastre. Avem nevoie de mai mult umor, joc și metafore provocatoare din parabolele lui Iisus.⁸

Povestirea aceasta, denumită ulterior „narativă” sau „predicare prin povestire”,⁹ a apărut ca o rebeliune împotriva predicării de până atunci care a fost numită „învechită” și „prăfuită”, și despre care se spunea că în general nu a fost rea, dar totuși dădea semne de oboseală: era prea „uscată”, apela mereu la argumente raționale și întotdeauna voia să ne învețe ceva. Acest mod de predicare „veche”, „clasică” a fost numită și „trei puncte și un verset” sau „trei puncte și o glumă”.¹⁰ În spatele

⁷ Allen, Pillars, 29.

⁸ Allen, Pillars, 29.

⁹ Când vorbesc despre narativ și "predicarea poveștilor", sunt în cunoștința faptului că cele două sunt diferite. Zoltán Literáty explică clar diferența dintre cele două și clarifică faptul că, în cadrul mișcării "noua omiletică", predica de poveste și cea narativă sunt diferite. Pentru noi, relevant este ceea ce el scrie astfel: "În același timp, trebuie să vedem că ambele, dincolo de nume, au un caracter narativ, adică problemele narativității sunt aplicabile la ambele metode." Vezi: Zoltán Literáty: *Ce înseamnă predica narativă?* 214.

¹⁰ Vezi Thomas G. Long, *A prédikálás tanúbizonysága (Mărturia predicării)*. tr. István Attila Tárkányi și Bontond Péter Koppándi) Cluj-Napoca: Exit, 2019, 145.

acestei predicări „vechi” se afla o convingere fermă despre credința creștină care este, în fond, un ansamblu de gânduri, idei, teze și concepte, iar datorită unui predicator credincios era ca să transmită acestea corespunzător auditoriului. Timp de secole s-a procedat astfel: „prima noastră teză de astăzi este aceasta, a doua idee este aceasta, a treia noastră teză este aceea”, etc. Apoi – pentru a fi și mai clar mesajul și pentru a fi mai bine înțeles de ascultători – ceea ce s-a spus a fost ilustrat printr-un vers potrivit, o poveste sau o exemplificare. Deși această formă de predicare a fost relevantă și a susținut comunitățile bisericesti de-a lungul secolelor, la un anumit moment – așa cum a explicat Thomas G. Long într-o prelegere – în anii '50, predicatorii s-au confruntat cu constatarea că, în ciuda prezenței numeroase în biserică și a calității înalte a predicii și a învățaturii, oamenii nu ascultau suficient. Ei au afirmat că problema consta în faptul că predica nu le vorbea personal și nu avea un impact existențial asupra lor.¹¹ Această constatare a devenit din ce în ce mai evidentă și pentru preoți, care au început să resimtă o anumită nemulțumire și tensiune și au căutat soluții pentru aceste provocări.

Această „rebeliune”, desigur, a fost devansată de unele semnale îngrijorătoare. În 1958 Henry Grady Davis, un distins profesor lutheran de omiletică a publicat cartea *Design for Preaching*, care a fost în gândirea sa foarte progresistă și care îi îndemna pe predicatori să renunțe la metafora tradițională folosită în ceea ce privește predica. În acest sens, ideea de bază a cărții a fost aceea că nu ar mai trebui să gândim mesajul principal al predicii ca pe o idee sau un concept pe care trebuie să le transmitem audienței pentru a o convinge ulterior de validitatea sa. Davis argumenta că această abordare amintește mai mult de metoda avocaților care își susțin o cauză. În schimb, ar trebui să ne gândim la predică – folosind o metaforă neobișnuită – ca la o ghindă, din care crește încet și organic, un stejar mare. Davis a formulat astfel:

Predica ar trebui să fie ca un copac.
Să fie un organism viu:
Cu o idee clară ca trunchiul copacului,
Cu ramuri naturale care se întind spre lumină.
Să aibă rădăcini adânci:
Atât de multe în pământ, câte sunt deasupra lui,

¹¹ Vezi Thomas G. Long on Preaching – YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=KLbdAZAz7I> (accesat: 27 martie 2023).

Rădăcini care se ramifică la fel de larg ca și ramurile,
Rădăcini care se adâncesc în sol,
În solul încercărilor din viață,
În solul Cuvântului veșnic.
Ar trebui să nu arate mai mult decât părțile care se ridică spre zare
Ramuri care se desprind din propria lor forță interioară,
Propoziții care, ca și frunzele, aparțin propriilor lor ramuri,
Care sunt loiale speciei,
Nu smulse din pomi străini,
Ilustrații care se dezvoltă ca florile din aceste ramuri,
Nu zmei colorați din hârtie,
Scoși din vântul gândurilor altora,
Păstrându-ne în aceste ramuri.
Ar trebui să aducă flori și să facă fructe în același timp,
ca și portocalele; să devină hrană,
Hrană nutritivă imediată,
Să bucure
Pentru frumusețea și mirosul prezentului,
Pentru bucuria speranței,
Pentru victoria acelei zile îndepărtate.
Pentru toate acestea ar trebui să crească într-un climat cald:
În solul fertilizat de moarte,
În iubirea soarelui care vede și îngrijește totul,
În încrederea nopții care veghează visul,
În mila ploii.¹²

Prin urmare, prin schimbarea metaforei, predica poate fi considerată ca fiind centrată pe creștere, dinamică și reprezentând un proces în mișcare, având astfel o putere creatoare. David J. Randolph afirmă că însăși elaborarea predicării este un „proces organic”, în care această gândire creatoare „generatoare” determină ce formă va avea predica. De aici rezultă că ceea ce spunem și modul în care spunem aceste lucruri, nu pot fi separate. El susține că aceasta a fost o idee revoluționară și că

¹² Vezi H. Grady Davis, *Design for Preaching*. Philadelphia: Fortress Press, 1985 (ed. 14), 15–16.

[...] revoluția a început atunci când predica nu a mai fost scrisă *pe un* text biblic, ci a fost scrisă *dintr-un* text biblic. Acest lucru are la bază ideea că predica trebuie să crească organic din text. Astfel, predicarea nu este o structură lipită de text, ci o prelungire suplimentară a acestuia, care aduce textul biblic în viața ascultătorilor, iar forma predicării s-ar adapta la aceasta.¹³

Uneori, pentru a aduce schimbări, sunt necesare și evenimente neașteptate și ciudate. S-a întâmplat că doi profesori de omiletică, Fred B. Craddock și David J. Randolph, au decis să-și petreacă anul sabatic în Europa. Au ajuns în Elveția, unde au participat la cursurile a doi discipoli ai lui Rudolf Bultmann, Ernst Fuchs și Gerhard Ebeling, care au continuat ideile maestrului lor. Despre Bultmann este cunoscut faptul că a cercetat tainele Noului Testament într-un mod inovativ, afirmând că acesta are un limbaj mitologic și apocaliptic, care este aproape inaccesibil pentru cei care o abordează științific.¹⁴ Rudolf Bultmann a aplicat filozofia existențialistă a lui Martin Heidegger în hermeneutica biblică. O. Wesley Allen îl evaluează astfel:

[Bultmann] a folosit existențialismul pentru a transforma miturile lumii biblice în discurs teologic relevant în contextul lumii moderne, științifice. [...] Doi dintre discipolii săi, Ernst Fuchs și Gerhard Ebeling, au extins acest concept și au creat mișcarea numită Noua Hermeneutică în anii 1960. În loc să considere scripturile ca fiind istorie sau o colecție de adevăruri eterne sau mituri demitologizate, aceștia au considerat Scriptura un eveniment al Cuvântului (Word event).¹⁵

Este de remarcat faptul că metoda anterioară de interpretare a textului, critica istorică, a privit Scriptura într-un mod obiectiv și științific. Noua Hermeneutică afirma că interpretarea adecvată a acesteia este posibilă doar dacă cineva este „implicat existențial” în timpul interpretării, deoarece Cuvântul va avea efect doar în acest fel. Astfel, esența relației actuale a fost aceasta: nu doar interpreții pun întrebări textului, ci și „textul pune întrebări interpretului”.¹⁶ Citirea adecvată a Scripturii înseamnă că avem o relație personală cu Cuvântul lui Dumnezeu, care

¹³ David J. Randolph, *The Renewal of Preaching in the Twenty-first Century: The Next Homiletic*. Cascades Books. Eugene: Wipf & Stock Publishers, 2009 (ed. 2), 57.

¹⁴ Tibor Fabinyi, *Szóra bírni az Írást. Irodalomkritikai irányok lehetőségei a Biblia értelmezésében (A înțelege Scriptura. Curente de critică literară și interpretarea Bibliei)*. Hermeneutikai Füzetek 3. Budapest: Hermeneutikai Kutatóközpont, 1994, 37.

¹⁵ Allen, Pillars, 5–6.

¹⁶ Allen, Pillars, 5–6.

dorește ca cititorul să ia decizii existențiale cu privire la întrebările ridicate de el. „Și deoarece Scriptura are rădăcinile în *Kerygma*, adică în Revelație, predicarea trebuie să facă ceea ce face Scriptura, adică, în loc să transmită conținutul credinței într-un mod convingător, predicarea trebuie să devină un eveniment care duce ascultătorul la o relație cu Cuvântul lui Dumnezeu, care îl cheamă să ia decizii transformative.”¹⁷

David J. Randolph a revenit în America și a publicat o carte în 1969, a cărei idee de bază poate fi redată astfel: evanghelia este mai mult decât un mesaj, este un eveniment. Prin urmare, preotul nu trebuie să transmită doar un „conținut fix și închis” din amvon, ci trebuie să fie atent la ceea ce „se întâmplă” în text și la ceea ce se întâmplă în predicarea care crește organic din text. Aici, Randolph folosește pentru prima dată expresia de „Noua Omiletică” și descrie pentru prima dată cum își imaginează reînnoirea predicării protestante americane în următorii ani.¹⁸

Se pare însă că gândurile care prevesteau noua formă de predicare au fost deja exprimate anterior, în 1965, de către Randolph. O. Wesley Allen susține că Randolph, cu ocazia unei conferințe ținute în cadrul Academiei de Omiletică nou înființate, a prevăzut profetic schimbările ce urmau să apară în vremurile ce urmau, atunci când elabora:

În această perioadă de naștere a unor noi vremuri, apare o formă nouă de predicare. În mișcarea pentru drepturile omului, în lupta împotriva comunismului, în orașele seculare, în vâltoarea ecumenismului, în școlile teologice, în biserici, în mișcarea de reînnoire liturgică și oriunde altundeva, predicarea nu mai este văzută ca un obicei, ci mai degrabă ca un eveniment. Definiția predicării care se naște la orizont ar putea fi: „Predicarea este evenimentul prin care interpretăm textul biblic astfel încât sensul să devină clar în situațiile concrete de viață ale auditoriului.”¹⁹

Celălalt profesor de omiletică era Fred B. Craddock, încă tânăr la acea vreme. După ce s-a întors din Elveția, a dorit să pună în practică ceea ce a învățat acolo și a scris cartea care a revoluționat domeniul. Vorbim despre volumul *As One Without Authority*, în care își propune să răspundă la întrebarea: cum se poate ca

¹⁷ Allen, Pillars, 5–6.

¹⁸ Vezi David J. Randolph, *The Renewal of Preaching*. Philadelphia: Fortress Press, 1969.

¹⁹ Allen, Pillars, 8.

predica multor slujitori respectați să pară adesea „prost făcută”?²⁰ Explicația probabilă este că există o mare diferență între logica pregătirii predicii și logica prezentării acesteia.

Oare despre ce a vorbit Craddock? Despre faptul că un predicator conștiincios depune un efort serios în timpul pregătirii, dar procesul acestui efort nu apare nicăieri în predica de duminică. Problema este că predicatorii parcurg de obicei același traseu de fiecare dată: caută un text potrivit care va fi punctul de plecare pentru următoarea predică, apoi îl examinează, încearcă să găsească în el învățăminte pe care să se aplice propriei lor vieți, iau în considerare ceea ce textul poate spune comunității lor, caută comentarii de specialitate, își recitesc notițele din timpul facultății, își răsfoiesc colecția de ilustrații, etc. În acest proces sunt momente uimitoare de revelație, momente de „aha”, când descoperă conexiuni până atunci ascunse, creează legături între trecut și prezent, privesc oameni și destine într-un alt fel în lumina textului, răspund la provocări dure, iar textul îi atinge până în măduva oaselor. Când urcă, însă, în amvon duminica, pur și simplu uită de acest proces obositor, dar adesea satisfăcător din punct de vedere spiritual, uită de bucuriile „celor nouă luni minunate ale nașterii predicii” și spun doar atât, succint: „Mesajul textului de astăzi este...” Apoi urmează primul subpunct, al doilea, al treilea și, în cel mai bun caz, o ilustrație. Mult prea puțin – spune Craddock – în comparație cu ceea ce a însemnat întreg procesul de pregătire!

Craddock afirmă că există un contrast enorm între frumusețea procesului de pregătire și înțelegerea a textului și logica deductivă pe care se bazează predica, care întotdeauna rămâne axată numai pe idei. El crede că în noile tipuri de predici, pastorii ar trebui să prezinte și din amvon procesul „inductiv” de pregătire, astfel încât ascultătorii să poată experimenta frumusețea textului biblic prin efectul pe care-l produce asupra lor. Dacă facem acest lucru – spune Craddock – atunci le oferim ascultătorilor și comunității noastre experiența de a descoperi adevărul biblic și nu le „servim” doar un mesaj pregătit în prealabil și pe care vrem să-l impunem, ci creăm oportunitatea bucuriei descoperirii pentru enoriașii noștri!²¹ Thomas Long consideră că datorită acestei abordări,

²⁰ Fred B. Craddock, *Overhearing the Gospel. Preaching and Teaching the Faith to Persons Who Have Heard it All Before*. Nashville: Abingdon Press, 1978, 6.

²¹ Craddock, *Gospel*, 48.

predicile lui Craddock [...] au avut un efect asupra amvonului american similar cu cel pe care l-au avut Beatles asupra muzicii. [...] A venit momentul schimbării și a venit Craddock cu stilul său captivant și cu abilitatea sa de a vedea comunitățile ca și cum ele ar fi fost în cartierul său, începând să spună povești despre mulgerea vacilor și despre conversații banale. Craddock nu a vorbit ca un împărat de pe amvon, ci mai degrabă ca un bătrân înțelept care stă pe banca din sat și povestește. Predicile sale erau pline de povești revigorante. Într-o clipă, imitatorii săi au apărut peste tot, și nu și-au început predicile spunând: „Dragi frați creștini, astăzi dimineață aș vrea să vorbesc despre puterea rugăciunii”, ci astfel: „Când eram copil, în orașul nostru trăia un bătrân cu fața plină de riduri care lucra la magazinul lui Gibson...”²²

După Rice, Steimle, Niedenthal, Randolph și Craddock, s-a deschis în fața predicatorilor o lume cu totul nouă, iar apoi au urmat alții precum Eugene Lowry, David Buttrick, Charles Rice, Henry Mitchell și Thomas G. Long. Cei mai mulți au adoptat acest nou tip de predică si au început să spună povești în predici, dar nu ca până atunci, unde povestea apărea ca o ilustrație a unei idei principale, ci unde povestea avea un rol independent, fiind o parte la fel de importantă a predicii ca de exemplu, explicarea textului. Predica a devenit un eveniment care a determinat schimbarea. Predicatorul nu „a dezvăluit” mesajul predicii la început, nu a spus care este teza, învățătura principală, ci a întârziat inteligent finalul predicii și a creat astfel posibilitatea ca ascultătorii să trăiască schimbarea dorită de text. Limbajul a jucat un rol principal: nu doar a comunicat ceva, ci a și exercitat un efect asupra ascultătorului. Limbajul poetic, metaforic și bazat pe imagini a devenit important. Forma predicii s-a armonizat cu conținutul, iar ascultătorii au ajuns la experiența „aha” la sfârșitul predicii. Astfel, predica a ajuns într-o epocă în care povestirile și întâmplările nu au mai avut doar un rol ilustrativ, adică de a ilumina sau a face mai ușor înțeleasă ideea principală, ci scopul a devenit de a încânta, de a delecta auditoriul. Fred Craddock susține astfel:

Poveștile narrative nu sunt doar elemente decorative ale evangheliei. Evanghelia însăși este o poveste și nu se poate folosi povestea doar pentru a ilustra un text dificil. Cineva devine un bun povestitor când ajunge în acea stare în care povestea poartă în sine evanghelia, așa cum o sămânță poartă promisiunea unei înfloriri viitoare.²³

²² Thomas G. Long, What Happened to Narrative Preaching? In: *Journal for Preachers* 28 (2005), 10 (9–14).

²³ Fred B. Craddock, *Craddock on the Craft of Preaching*. Missouri: Chalice Press, 2011, 24.

Permiteți-mi să fac o mică paranteză aici. De la Augustin știm că predicarea are trei scopuri: învățarea, delectarea și convingerea celor care o ascultă. Aceasta este exprimată în termeni clasici latini: *docere, delectare, flectere (movere)*. Augustin susține că discursul oratorului trebuie să fie astfel încât ascultătorii să îl înțeleagă, să le provoace încântare și să se înduplece în fața cuvântării.²⁴ Altfel spus, predicatorul trebuie să predice în așa fel, încât să învețe, să bucure și să convingă pe cei ce îl ascultă!

Pe la noi, timp de secole, au fost evidențiate mai ales două dintre acestea: învățarea și convingerea audienței sau înduplecarea și activarea voinței celor care ascultă. De la amvon am încercat să-i învățăm pe enoriașii noștri despre marile adevăruri ale vieții creștine, pentru ca credincioșii să le accepte și să trăiască în consecință; sau am încercat să le transmitem învățături cu scopul de a-i determina pe ascultători să simtă o atracție către stilul de viață creștin și să încerce să o urmeze. Totuși, ce se întâmplă cu încântarea, delectarea, sau cu încercarea de a bucura auditoriul? – ar putea întreba cineva. De ce ar trebui predica să încante, să delecteze, să ofere bucurie de orice fel, niscaiva experiență de divertisment? La această întrebare, am primit un răspuns de la Thomas G. Long, care atrage atenția asupra aspectului că nu este întâmplător că una dintre cărțile lui Craddock se bazează pe o frază a lui Kierkegaard, care sună astfel: „Nu există o lipsă de cunoștințe pe pământul creștin. Ceea ce lipsește este cu totul altceva [...]”²⁵ Kierkegaard susține acest lucru în contextul țării sale natale, Danemarca, dar Craddock a adaptat această idee în ceea ce privește Statele Unite, unde, conform unei remarcabile observații a lui Thomas Long:

Am tot fost învățați la școala duminicală până la epuizare. Ne-au învățat totul despre credința creștină luat punct cu punct, dar – să fim sinceri – nu prea eram interesați de ceea ce s-a spus. După o vreme, în teorie știam totul despre religie, dar deoarece nu a însemnat pentru noi ceva personal și nu ne-a adus niciun fel de bucurie, nu am fost entuziasmați deloc de ea [...]. Era nevoie de ceva care să ne atingă sufletele și așa să ne determine să și acționăm într-un fel sau altul [...].²⁶

²⁴ Vezi Sfântul Augustin, *De doctrina christiana: introducere în exegeza biblică* (tr. Marius Ciucă). București: Editura Humanitas, 2002. Vezi Ioan Milică, Funcțiile stilului în retorica creștină a Sf. Augustin. In: *Dia-cronia* 1 (2015), 3–4.

²⁵ Vezi Craddock, *Gospel*, 15.

²⁶ Thomas G. Long, On Preaching – YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=KLbdAZAz7I&t=776s> (accesat: 27 martie 2023).

Astfel, rolul delectării în predicare devine imediat mult mai clar și ușor de înțeles, deoarece este evident că aceasta nu este un obiectiv în sine, nu este un simplu „apetit pentru experiențe”, ci mult mai mult: este un mod de exprimare a evangheliei care să aducă o bucurie estetică în sufletul ascultătorului creștin.

Long afirmă că predicarea narativă a avut întotdeauna rolul de a răspunde crizei omiletice când predicarea a devenit plictisitoare și a avut scopul de a-i pregăti pe credincioșii care, deși știu multe despre credință, astfel devin mai entuziaști într-ale credinței și mult mai angajați în a pune în practică ideile și învățăturile creștine. Deci, scopul poveștilor care evocă experiențe personale – spune el – este să creeze o „competență narativă” adecvată, nu numai pentru că poveștile ar putea fi „încântătoare”, ci pentru că „însăși evanghelia este de natură narativă”.²⁷

Astfel, s-a dezvoltat o nouă școală care pune accentul pe predica narativă și pe povestiri, numită *New Homiletic* sau *Noua Omiletică*.²⁸ Practic, reprezentanții acestei școli au luat în considerare ascultătorii, deoarece își doreau să creeze în sufletul acestora experiența schimbării. Omiletica „cea veche” se concentra pe cum să construiască un predicator argumentele sale, iar „cea nouă” se concentra pe cum ascultă auditoriul predica, care este impactul limbajului rostit din amvon și cum astfel auditoriul poate fi adus să experimenteze ceva minunat. Această concepție presupune că ascultătorul este partener în evenimentul predicării. Predicatorul începe predica, iar cei care stau în bancă o termină și, desigur, rămâne la liberul lor arbitru să fie de acord cu cele spuse sau să le respingă.

Descoperirea majoră a noii omiletici a fost că, pentru ca ascultătorii să poată să facă acest lucru, era necesară o schimbare în modul în care se predică. După sute de ani de predici deductive, au fost recomandate predicile inductive care să înceapă din experiența proprie. Forma lor adecvată este – spuneau adepții noii omiletici – predicarea narativă. La începutul predicii trebuie să existe tensiune și emoție, care îl determină pe ascultător să caute o soluție atât în predică, cât și în viața reală. „Acest lucru înseamnă că predicile au fost mai degrabă în indicativ decât în imperativ. Predicile inductive sau narative îl împuternicesc pe ascultător să facă singur aplicarea. Instrumentul pe care i-l oferă este o declarație evocativă

²⁷ Thomas G. Long, On Preaching – YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=KLbdAZAz7I&t=776s> (accesat: 27 martie 2023).

²⁸ Privind Noua Omiletică în literatura de specialitate în limba română, vezi prezentarea inspirată a profesorului Constantin Ghioncă, *Viitorul predicării. Predicarea expozitivă în dialog cu noua omiletică*. Cluj-Napoca: Editura Risoprint, 2021.

a buneii vești a lui Dumnezeu.”²⁹ Martin Nicol scrie astfel despre aceasta în cartea sa intitulată *Omiletica dramatizată*:

În contrast cu dualismul dintre formă și conținut, noua omiletică percepe predica ca eveniment. În Statele Unite ale Americii, noua omiletică consideră predicarea ca pe un eveniment potențial, care are loc în realitatea lui Dumnezeu. [...] Ceea ce se aude în predică nu poate fi separat de modul în care predicatorul o spune sau de cum o înțelegem. Nu putem separa niciun conținut abstract de forma sa lingvistică. Pornind de la eveniment, predicarea nu mai poate fi considerată doar ca un produs intelectual care s-a născut la birou. Evenimentul face predicarea să devină un fenomen al vieții, în care conținutul și forma – ca și în orice altă sferă a vieții – sunt strâns legate între ele.³⁰

Pe parcursul studierii noii omiletici, a devenit evident că perioadele diferite ale omileticii depind de modul în care se acordă prioritate unuia dintre principalele scopuri ale predicării: învățare (înțelegere), încântare (delectare) sau convingere (înduplecare). De asemenea, am observat că predica narativă apare atunci când oboseala, resemnarea, indiferența sau plictiseala se instalează în rândul ascultătorilor. Deși această perioadă narativă este pe cale să se încheie în Statele Unite, am senzația că noi înșine simțim semnele crizei care a precedat apariția ei. Nu este vorba despre conținutul predicii noastre, ci despre faptul că adesea găsim forma clasică prea restrictivă. Încă ne dorim să învățăm și să ne convingem auditoriul. Ar fi timpul să lăsăm mai mult loc delectării, adică esteticii. Nu din motive egoiste, nu pentru a satisface presiunile societății în căutarea experiențelor senzoriale intense, ci cu intenția de a face predicarea Evangheliei mai personală și de a sublinia impactul acesteia asupra trezirii și aprofundării credinței. Evanghelia are o valabilitate veșnică și efectele sale de trezire a credinței sunt prezente și în poveștile individuale. Povestea cerșetorului care caută prin tomberoanele de lângă blocuri, povestea unei familii fericite sau mult încercate, a muncitorului care-și șterge fruntea în timpul muncii istovitoare, conțin povestiri narrative care ar merita să fie împărtășite în predică cu cei ce o ascultă. Din experiența fiecăruia putem ajunge la adevărurile universale ale Evangheliei. Aici nu mă refer la poveștile naive și zaharoase, luate de pe Facebook, ci la texte narrative care sunt

²⁹ Allen, Pillars, 9.

³⁰ Martin Nicol, *Dramatizált homiletika* (Omiletica dramatizată) Budapesta: Luther, 2005, 37.

profunde, au puterea de a inspira, trezesc credința și încălzesc sufletele ascultătorilor. Dar cum? Charles L. Rice susține că:

[...] sursele mele pentru poveștile pe care le folosesc în predicile mele sunt trei: experiența mea de viață îndelungată [...], evenimentele pastorale care decurg din activitatea de pastor, unde botezul, nunta și înmormântările reprezintă o sursă foarte bogată de inspirație, emisiunile relevante de radio și televiziune publică și, de asemenea, povestirile oamenilor reali, uneori mondene, alteori eroice și adesea amuzante, apărute pe paginile ziarului *The New Yorker*. Ceea ce toate acestea au în comun este faptul că putem recunoaște evenimente credibile și reale ale oamenilor și le putem reproduce în propriul nostru limbaj. Acestea sunt povești la fel de comune ca și cele provinciale din pilda lui Iisus, dar în aceste povești simple se găsește măreția. [...] În același timp, relatez și poveștile bisericii: poveștile biblice, poveștile sfinților din antichitate și din perioada modernă, istoria cântecelor și rugăciunilor noastre și cele pe care le ascunde anul bisericesc sau care ne-au rămas din timpul dezvoltării noastre spirituale. Uneori, am cu mine o secvență dintr-un film sau dintr-un roman, un poem sau o piesă de teatru care mi-a captat imaginația sau mi-a ajuns la inimă. Când se întâmplă asta, este ușor să le legăm cu textul dat sau cu liturghia. Apoi, un pic de lumină se răspândește în toate direcțiile – cuvântul divin-uman devine o formă de predică. Atunci simțim cu adevărat că merită riscul de a povesti.³¹

Thomas Long a sintetizat situația legată de era narativă a predicării protestante americane astfel:

Era ameteitoare a predicării narrative se apropie de sfârșit, și aceasta este o eliberare bună. Aceste predicări bazate pe povești nu ne mai fascinează pe niciunul dintre noi așa cum o făceau odată. Niciunul dintre noi nu este convins că „narațiunea mântuiește”. Dar știm și că ciclul omiletic se repetă. [...] Predicarea americană va deveni dogmatică la un moment dat, iar atunci o nouă generație va „redescoperi” predicarea narativă. Până atunci, forma de predicare narativă împlânzită, regândită, mai prudentă din punct de vedere teologic și mai biblică va continua să existe. Ceea ce îi va determina legitimitatea este dacă hrănește spiritual biserica sau nu.³²

Simt și consider extrem de interesant faptul că întrebările protestante americane privind predica din anii '70 sunt abia acum aduse în discuție în mediile noastre.

³¹ Allen, *Pillars*, 30.

³² Thomas G. Long, *Preaching from Memory to Hope*. Louisville: Westminster John Knox Press, 2009, 25.

Printre acestea, întrebarea referitoare la „forma potrivită” a predicării este una dintre ele și, din fericire, reprezentanții noii omiletici au răspuns deja la multe întrebări în această privință. Personal, observ că forma narativă și predicile de poveste primesc răspunsuri pozitive din partea enoriașilor noștri.

Predicarea narativă bine construită și poveștile inspirate fac experiența Evangheliei personală, iar avertismentul lui Thomas Long rămâne în mintea mea:

Dacă îl folosim în mod corespunzător, impulsul narativ vine din adâncurile naturii, forme și epistemologiei Evangheliei în predicare. Dacă predicarea este un loc sacru de întâlnire între biserică și lume, ascultători și Evanghelie, atunci esența predicării este formată în grația scripturii și a experienței umane, iar aceste aspecte cer o povestire adecvată. Dacă vrem să fim fideli tradiției biblice, atunci bineînțeles nu vorbim întotdeauna într-un stil narativ – oamenii nu trăiesc numai prin povestiri, ci prin fiecare cuvânt care este grăit de Dumnezeu – dar, în cele din urmă, suntem nevoiți să spunem Povestea și povestirile lui Dumnezeu, care a acționat cu putere absolută [...] ³³.

Gândurile episcopului lutheran Tamás Fabiny sunt încurajatoare:

Trăim într-o eră post-narativă. Poveștile dispar din viața noastră comunitară. În locul părinților și bunicilor care povestesc, copiii noului mileniu sunt crescuți de calculator și de televiziune cu canale multe. Cine își mai amintește de poveștile spuse în lungile seri de iarnă? Nici în viața bisericească nu mai este mult loc pentru povești, cu excepția cercurilor biblice pentru copii. Formulările teologice devin din ce în ce mai complexe. Dar nu întotdeauna a fost așa. [...] Predicarea poate fi colorată cu ilustrații și exemple practice. În așa-numita predicare narativă, este vorba de mai mult: întotdeauna se aude o poveste, în care ascultătorul se regăsește și chiar trebuie să tragă singur concluziile. [...] Scopul este întotdeauna același: trezirea credinței. ³⁴

Pentru trezirea credinței și pentru a fi încântați de ea – cred eu – atât forma de predicare narativă, cât și povestirile adecvate sunt potrivite.

³³ Thomas G. Long, *Narrative Preaching*, 13.

³⁴ Tamás Fabiny, A narratív ígéhirdetés (Predicarea narativă) In: *Evangélikus Élet* 72 (2007), 2.